

2009-01-01

สัมภาษณ์ : คัดลอกกรอบกับดีไซเนอร์รักษ์สิ่งแวดล้อม

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuej>

Part of the [Environmental Sciences Commons](#)

Recommended Citation

(2009) "สัมภาษณ์ : คัดลอกกรอบกับดีไซเนอร์รักษ์สิ่งแวดล้อม," *Environmental Journal*: Vol. 13: Iss. 1, Article 5.
Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/cuej/vol13/iss1/5>

This Article is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Environmental Journal by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

คิดนอกกรอบ...กับ ดีไซเนอร์รักแม่สิ่งแวดล้อม

"หากไม่ลูกแม่ เราไม่มีตัวตุ๊กตัม แต่หากไม่ลูกตัวไม้ เราก็จะมีตัวตุ๊กตัม
เน้นการออกแบบซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ"

ในอดีตเขาก็เป็นบุคคลหนึ่งที่ทำให้เห็นเรื่องสิ่งแวดล้อมกับอาชีพที่ทำเป็นเรื่องราวที่ใกล้กัน จึงไม่ค่อยให้พอ
ตระหนักและจริงจังจึงมากัน แต่มาวันนี้เขาคนนี้กลับเปลี่ยนมุมมองและวิถีปฏิบัติการทำงานหันมาเน้นใน
เรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งเป็นเพราะสาเหตุใดนั้น คุณณัฐ จันทรร่อม ดีไซเนอร์ผู้ออกแบบ
ลายผ้าไทย ได้ให้คำตอบแนวคิดนอกกรอบกับชิ้นผลงานที่รักษาสิ่งแวดล้อมไว้แล้ว

Q: จุดเริ่มต้นแนวคิดนำมาสู่ธรรมชาติมาใช้กับผ้าไทย

A: “สมัยก่อนเป็นนักดีไซน์เนอร์ทั่วไปที่ออกแบบลายผ้าไทยทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้าย และมองเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างผิวเผิน ไม่ได้สนใจอย่างจริงจังนัก แต่แล้ววันหนึ่งกิจการที่ดำเนินมานานหลายปี ต้องมีเหตุอันน่าตกใจและส่งผลกระทบต่ออย่างใหญ่หลวง ด้วยเพราะอยู่ดีๆ คนงานช่างทอผ้าของร้าน เสียชีวิตติดๆ กันถึง 3 ราย ในเวลาเพียง 1 ปี ซึ่งผู้เสียชีวิตนั้นล้วนแล้วแต่เป็นช่างที่มีความสามารถมาก และยังมีช่างอีกคนหนึ่งที่อยู่ระหว่างรักษาตัวที่โรงพยาบาลสาเหตุจากเส้นเลือดใหญ่ในสมองแตก ซึ่งรักษามาเป็นปีแล้วแต่อาการยังไม่ดีขึ้น

สาเหตุของการเสียชีวิตคุณหมอยืนยันว่าได้รับสารเคมีเป็นจำนวนมาก และสะสมมายาวนาน ทำให้อวัยวะภายในเสียหายหมด ซึ่งช่างแต่ละท่านกว่าจะมีความสามารถต้องผ่านการฝึกฝนอย่าง

ยาวนานเกือบทั้งชีวิต และตลอดกระบวนการขณะย้อมผ้า ทอผ้า ต้องรับและสูดดมสารเคมี เข้าไปล้วนๆ

เมื่อมีเหตุที่น่าเสียใจเกิดขึ้นเช่นนี้ ทำให้นึกย้อนว่าช่างเหล่านี้มีพระคุณอย่างมากในการช่วยให้ร้านมีชื่อเสียงอย่างทุกวันนี้ เพราะหากดีไซเนอร์ออกแบบลายผ้าให้แล้ว หากช่างไม่เก่งหรือฝีมือไม่

ดีก็คงจะไม่มีผลงานดีๆ ออกมา พอเสียเขาเหล่านั้นไปแล้ว ทำให้ต้องเจอผลกระทบอย่างใหญ่หลวง แต่ยังโชคดีที่มีนางสาวเป็นคนปลูกจิตสำนึกและกระตุ้นให้เกิดแรงบันดาลใจอีกทางหนึ่ง ประกอบกับช่วงหลังมีการตื่นตัวเรื่องสิ่งแวดล้อมมาก จึงคิดว่าถึงเวลาที่เราจะต้องทำด้วยตัวเองกันแล้ว จึงเริ่มมองถึงปัญหาจากต้น

เหตุจริงๆ และให้ความสนใจอย่างจริงจังกับสุขภาพร่างกายของช่าง โดยการเริ่มผลิตผ้าโดยใช้สีธรรมชาติแทนสีเคมี”

Q: สีธรรมชาติดกับสีเคมีแตกต่างกันอย่างไร

A: เมื่อหันมาใช้สีธรรมชาติทำให้รู้ถึงความแตกต่างกันระหว่างสีธรรมชาติดกับสีเคมีอย่างมาก แต่คนทั่วไปมักไม่ค่อยทราบ เช่น สีเคมีสีจะจัดจ้าน แดงจัด เขียวจัด มีความสด สวย ย้อมง่ายและไม่ยุ่งยากในการย้อม แต่หากย้อมไม่ดีสีที่ออกมาจะกระดำกระด่าง และผ้าผืนนั้นก็จะเสียไปเลยทั้งผืนโดยไม่สามารถใช้งานได้อีก ที่สำคัญคือ สีเคมีนั้นอายุการใช้งานค่อนข้างสั้น สีจะหมองและหม่นไวมาก

ส่วนสีธรรมชาติ เวลาจะย้อมจะค่อนข้างยุ่งยาก แต่เมื่อสีติดแล้วจะทนทานมากและไม่กระดำกระด่าง สีที่ออกมาจะให้ความรู้สึกที่นุ่มนวลกว่า ที่สำคัญคือเวลา ย้อมคนย้อมจะไม่แสบมือ และแสบจมูก

สีธรรมชาติที่ได้มีที่มาจาก 2 ทางคือ มาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของชาวบ้าน และเราศึกษาเพิ่มเติมทั้งจากชาวบ้าน หนังสือ และการลองผิดลองถูก ว่าจะได้ข้อสรุปว่าอันไหนดีอันไหนไม่ดีค่อนข้างใช้เวลานาน อีกทั้งสมัยก่อนจะมีวัตถุดิบค่อนข้างจำกัด แต่ปัจจุบันวัสดุหลากหลายขึ้น อีกทั้งตอนนี้ทางร้านได้ทำงานร่วมกับจังหวัด ทำเป็นองค์ความรู้ ซึ่งเน้นในเรื่องการทำสีธรรมชาติ เริ่มตั้งแต่วัตถุดิบ การปลูกหมอนเบเลี้ยงไหม โดยไม่ใช้สารเคมี”

Q: เหตุใดผู้ผลิตทั้งหลายจึงยังมีการใช้สีเคมีอยู่

A: “เนื่องจากสีธรรมชาติทำยากและเสียเวลา ซึ่งในยุคปัจจุบันเป็นยุคเร่งรีบต้องแข่งขันกับเวลา ดังนั้นคนจึงมักง่าย เพราะแค่จึกของก็ย้อมได้เลย แต่ตรงข้ามกับสีธรรมชาติกว่าจะผ่านแต่ละขั้นตอนการผลิต ต้องเสียเวลาและยุ่งยากกว่า อย่างไรก็ตามชาวบ้านที่ทำงานกับเรามา นาน หากให้เลือกย้อมระหว่างสีธรรมชาติ

กับสีเคมี เขาจะเลือกสีธรรมชาติ เพราะถึงแม้จะยุ่งยากแต่ก็ทำงานจบครั้งเดียว แต่สีเคมีไม่จบครั้งเดียวหากทำเสียสีที่ออกมาจะกระดำกระด่างและแก้ยากมาก ซึ่งสีธรรมชาติไม่มีปัญหาในเรื่องนี้”

Q: อันตรายของการใช้สีเคมีผลิตผ้าที่มีต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพร่างกาย

A: “สังเกตจากบริเวณที่เราย้อมสีเคมีในสมัยก่อนจะแขวนผ้าที่ย้อมระหว่างต้นไม้ซึ่งบริเวณที่น้ำสียอดลงนั้นกลายเป็นว่าไม่มีต้นไม้หรือวัชพืชขึ้นอีก และดินบริเวณนั้นแข็งกระด้างไปเลย และไม่สามารถปลูกต้นไม้ได้อีก ทำให้รู้สึกท้อสีเคมีน่ากลัวมาก เพราะเราอยู่เขตอีสานจะต้องอยู่กับธรรมชาติ จึงกลัวผลกระทบนี้จะเกิดผลเสียขึ้นกับเรา ตอนนี้จึงกล้าบอกลูกค้าได้ว่าเราใช้สีธรรมชาติในการผลิต ที่สำคัญเป็นการช่วยอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและรักษาสุขภาพของช่างที่ผลิตผ้าและผู้สวมใส่ด้วย”

Q: มีการขยายผลหรือให้ความรู้เรื่องการย้อมสีธรรมชาติอย่างไรบ้าง

A: “ที่ร้านเรารับสอนและให้คำแนะนำกับผู้ที่สนใจโดยไม่หวังที่จะถ่ายทอดองค์-

ความรู้ให้ และตัวผมเองก็เป็นวิทยากรให้กับชาวบ้านเป็นประจำไม่เคยปฏิเสธ อีกทั้งยังช่วยงานในเครือข่ายพัฒนาชุมชนค่อนข้างมากชาวบ้านจะได้มีความรู้จริงๆ แล้วผมอยากสอนให้กับคนหนุ่มสาว เพราะปัจจุบันคนหนุ่มสาวจะเข้ามาใช้

แรงงานในกรุงเทพฯ กันหมด ที่อยากเน้นถ่ายทอดแก่หนุ่มสาวเพื่อที่ว่าจะอยู่สืบสานการผลิตผ้าโดยใช้สีธรรมชาติได้นานๆ อีกทั้งยังช่วยสนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงด้วย เพราะถ้าคนหนุ่มสาวอยู่กับบ้านค่าใช้จ่ายก็น้อยลง และยังได้ดูแลผู้ใหญ่ในครอบครัวให้อบอุ่นเพราะลูกหลานอยู่กันพร้อมหน้า”

Q: คิดว่าการใช้สีธรรมชาติช่วยแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างไรบ้าง

A: “สีที่ใช้ในการย้อมมาจากธรรมชาติทั้งหมด ซึ่งจะทำให้ไม่มีสารพิษตกค้างในดินและน้ำ ไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ อีกทั้งชาวบ้านเอง เมื่อจำเป็นต้องใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ ก็ต้องพยายามปลูกให้มีจำนวนมากขึ้น ในตอนนี้ชาวบ้านจะปลูกต้นไม้ที่ใช้เป็นวัตถุดิบขดเชยค่อนข้างมาก เพราะถือเป็นสิ่งที่ต้องใช้กับชีวิตประจำวัน ไม่เช่นนั้นเมื่อฤดูกาลหมดหากไม่ปลูกทดแทนไว้จะไม่มียอดวัตถุดิบมาใช้ จึงถือได้ว่าช่วยในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไปในตัว “หากไม่ปลูกป่า เราไม่มีวัตถุดิบ แต่หากปลูกต้นไม้ เราก็จะมีวัตถุดิบ เป็นการชดเชยซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ”

Q: มองอนาคตจะเป็นอย่างไรหากยังมีการใช้สีเคมีผลิตผ้าต่อไป

A: “ตอนนี้ก็พยายามชักชวนเพื่อนฝูงที่ทำธุรกิจให้หันมาลองใช้สีสีธรรมชาติแทน เพราะข้อดีคือสีธรรมชาติขายได้ราคาสูงกว่า รวมทั้งได้ดูแลกลุ่มชาวบ้านที่มีปัญหาโดยสามารถให้คำแนะนำได้ตลอด หากมีการติดต่อขอคำแนะนำมา

อีกทั้งยังอยากฝากถึงกลุ่มแม่บ้านที่ทอผ้าโดยใช้สีเคมี หากเป็นไปได้อยากให้ใช้สีธรรมชาติแทน แต่หากไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ หรือจำเป็นจริงๆ ก็อยากให้เลือกสีเคมีที่เขียนข้างซองว่า “ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม” หรือ “เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม”

ถึงแม้ในปัจจุบันจะไม่ค่อยได้รับความนิยม เพราะยังมีราคาสูง แต่ก็อยากให้ช่วยกันเพิ่มค่าใช้จ่ายส่วนนี้ เพราะต้องไม่ลืมว่าสิ่งที่จะได้รับกลับมาคือสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

และยังช่วยรักษาช่างฝีมือของพวกเขาเอาไว้ เพราะช่างฝีมือเหล่านั้นเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีค่ามาก เราต้องห่วงใยชีวิตและสุขภาพเขาให้มาก”

Q: ผลกระทบในฐานะผู้ซื้อสินค้าที่ผสมสีเคมี

A: “คิดว่าก็น่าจะมีผลกระทบแน่นอน อย่างสารเคมีที่ช่างทอ และช่างย้อมสัมผัสยังได้รับผลกระทบเลย แต่ในฐานะลูกค้าซื้อไปเพื่อใส่ ดังนั้นสารเคมีก็อาจจะซึมเข้าไปที่ผิวหนังหรือสูดดมกลิ่นเข้าไปได้ เพราะเสื้อติดกับตัวตลอด จริงอยู่เสื้อผ้าที่ย้อมด้วยสีเคมีจะมีราคาถูก สวย แต่ก็อาจบวมและแฉกอันตราย ยังมีลูกเล็กๆ ต้องระมัดระวัง เวลาคุณอุ้มเด็กเขาจะชอบดูดไหล่หรืออมไหล่แม่ เด็กก็ได้รับผลกระทบไปด้วย ที่สำคัญปัญหาดรณนี้ยังไม่มีหน่วยงานมาช่วยดูแลอย่างชัดเจนและจริงจัง”

“สุดท้ายก็อยากฝากให้ทุกคนช่วยกันอนุรักษ์โลกเอาไว้ ยิ่งปัจจุบันนี้ข่าวคราวเรื่องโลกร้อนค่อนข้างน่ากลัว ที่ร้านจะเน้นกับพนักงานให้ใช้ถุงผ้าแทนถุงพลาสติก หรือหากใช้พลาสติกก็จะใช้ซ้ำ รวมไปถึงการเปิดน้ำ เปิดไฟ จะได้ช่วยชาติประหยัด เพราะที่จังหวัดหนองคายนี้เราต้องซื้อไฟฟ้าจากประเทศลาว ฉะนั้นจะเน้นมากเรื่องการประหยัดพลังงาน

ผมเห็นคนเผาป่า แล้วจะโกรธมาก เพราะเขากำลังทำร้ายตัวเองและผู้อื่น ชาวบ้านเผาป่าโดยลืมนึกว่าผลกระทบหนักๆ ก็คือตัวเขา แต่คนในเมืองเขา

มีกำลังก็สามารถติดแอร์ได้ แต่ชาวบ้านไม่มีแอร์จะนอนอย่างไรสมัยก่อนเขานอนสบายแต่สมัยนี้อากาศร้อนนอนลำบาก จึงคิดว่าอยากให้ชาวบ้านเลิกเผาป่าเสียทีเพื่อตัวเองและโลกใบนี้”

นี่ก็คืออีกหนึ่งหน่วยเล็กๆ
ด้วยอาชีพเป็นนักดีไซน์เนอร์แต่ได้
ผนวกความสมัครทุนการศึกษา 1
สิ่งแวดล้อมเข้าไปในงานตนเองและ
เผยแพร่ไปยังผู้ร่วมงานให้หันมาร่วม
กันใช้วัสดุธรรมชาติเพื่อช่วยกันรักษา
สิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถเป็นตัวช่วย
ที่ดีว่า แม้คนบนโลกนี้จะมองอาชีพแตกต่าง
ต่างกันแต่ทุกคน ก็สามารถมีใจรักษ์
สิ่งแวดล้อมเหมือนกันได้ ไม่จำเป็นต้อง
เรียนจบสิ่งแวดล้อม เป็น
นักอนุรักษ์ หรือเป็นเอ็นจีโอ แต่
เพียงแค่คุณมีจิตสำนึกที่ดี รักและ
ปรารถนาดีต่อเพื่อนร่วมโลกทั้งคน
และสิ่งแวดล้อมเช่นเขาคนนี้ เชื่อว่า
โลกคงต้องขานรับอีกมากทีเดียว

